

بررسی تأثیر گفتن اعتدال بر نظام سلامت در دولت تدبیر و امید

مراد نصری^۱

چکیده

گفتن اعتدال فقط یک روش گفتگو در بین اقشار جامعه نیست بلکه شامل روش‌هایی متعادل در به‌کارگیری ظرفیت‌های مختلف موجود در جامعه و در جهت ارتقای فرهنگ عمومی به سمت استفاد از روش‌های میانه است؛ به گونه‌ای که کلیه آحاد جامعه بتوانند از خدمات آن بهره‌مند شوند. در این راستا دولت تدبیر و امید توان خود را برای ارتقای خدمات سلامت در خدمت‌رسانی به اقشار آسیب‌پذیر به کار گرفت. سلامت شاخص مهم توسعه و پیشرفت هر کشوری محسوب می‌شود و دولت‌ها برای تأمین این نیاز اساسی هر کدام به فراخور اهمیتی که برای آن قائلند برنامه‌ریزی می‌کنند بر این اساس طرح تحول نظام سلامت به‌عنوان شاخص‌ترین برنامه دولت تدبیر و امید مد نظر قرار گرفت و در اردیبهشت ماه ۹۳ اجرا شد. مقاله از نوع مطالعات گذشته‌نگر و کتابخانه‌ای است. صورتجلسات ستاد تحول نظام سلامت استان ایلام در سال ۹۳ جامعه آماری مطالعه است. از روش مشاهده و مطالعه مستندات داده‌ها جمع‌آوری شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهند که بهره‌مندی ۱۰۰٪ جامعه استان از خدمات بیمه پایه سلامت، افزایش سهم سازمان داروها و برندهای مختلف آن، رایگان شدن خدمات بیماران شیمی‌درمانی و تحت پوشش بیمه قرار گرفتن اکثر داروهای مورد نیاز بیماران سرطانی و گیاهی، افزایش دسترسی مردم به خدمات سلامت، جذب متخصصین، کاهش پرداخت از جیب بیمه‌شدگان به ۵٪ در بخش دانشگاهی، افزایش ۷۶/۷۴٪ میانگین هزینه سهم سازمان و پوشش ۸۷٪ هزینه‌های بستری توسط بیمه سلامت و ۱۱٪ یارانه‌ها از مهمترین دست‌آوردهای طرح تحول در استان ایلام هستند. با اجرای طرح تحول نظام سلامت سهم نهایی پرداخت از جیب از هزینه‌های درمانی دانشگاهی با افزایش سهم سازمان و کمک یارانه‌ها به ۵٪ کاهش پیدا کرده است.

واژه‌های کلیدی: طرح تحول، دولت، نظام سلامت، اعتدال

مقدمه:

^۱ کارشناس ارشد، سازمان بیمه سلامت ایران، اداره کل بیمه سلامت استان ایلام، morad_nasry@yahoo.com

سلامت شاخص مهم توسعه و پیشرفت هر کشوری محسوب می‌شود و دولت‌ها برای تأمین این نیاز اساسی هر کدام به فراخور اهمیتی که برای آن قائلند برنامه‌ریزی می‌کنند بر این اساس طرح تحول نظام سلامت به‌عنوان شاخص‌ترین برنامه دولت تدبیر و امید مد نظر قرار گرفت و در اردیبهشت ماه ۹۳ اجرا شد. در این مدت برنامه‌های تحول نظام سلامت یکی پس از دیگری به اجرا در آمدند. اجرای پوشش کامل بیمه همگانی، کاهش پرداخت توسط مردم در مراکز دانشگاهی، ماندگاری پزشکان، ارتقاء ویزیت، زایمان طبیعی رایگان، ارتقاء هتلینگ بیمارستانها، تعریف بسته‌های خدماتی برای گروههای بیماران خاص، بسته بهداشتی و دندانپزشکی و جایگزینی مبنای تعرفه گذاری خدمات پزشکی از کتاب کالیفرنیا به کتاب ارزش نسبی مهمترین محورهای طرح تحول نظام سلامت است که توسط دولت یازدهم به اجرا درآمد. طبق مطالعه‌ای که توسط نصری بر روی هزینه اعمال جراحی شایع در بیمارستان‌های دانشگاهی شهر ایلام در سال ۹۳ انجام گرفت سهم پرداختی از جیب بیمه‌شدگان به ۵ درصد کاهش پیدا کرد. دشمنگیر و همکاران در مطالعه خود با عنوان بررسی تأثیر تغییرات پیشنهادی ارزش‌های نسبی تعرفه تخصص‌های بالینی در وزن پرداختی تخصص‌های مربوطه و هزینه‌های نظام سلامت نوشت: مطالعات نشان می‌دهند یکی از رموز موفقیت هر نظامی همگامی با تغییرات روز می‌باشد و این در حالی است که مرجع نظام تعرفه‌گذاری کشور ما متعلق به چندین سال قبل بوده و به دلیل قدمت، پاسخگوی شرایط روز نمی‌باشد قدیمی و به روز نبودن کتاب باعث شده است که در مورد کلیه اعمال بالینی قابل استناد نبوده، بسیاری از خدمات نوین در آن لحاظ نشده و بسیاری از خدماتی که قبلاً از آن استفاده می‌شده و در حال حاضر منسوخ شده‌اند، همچنان در این کتاب به چشم بخورد. کتاب جدید پیشنهادی باعث رفع چنین چالشی می‌گردد. دشمنگیر و همکاران در مطالعه دیگر خود با عنوان جایگزینی کتاب کالیفرنیا، اولین مرجع تعیین تعرفه تشخیص و درمان در کشور بررسی دیدگاه خبرگان نوشت: قریب به اتفاق شرکت‌کنندگان در پژوهش بر این نظر بودند که یکی از بزرگترین چالش‌های کتاب کالیفرنیا این است که در کتاب کالیفرنیا تناسب ارزشهای درون رشته‌ای و بین رشته‌ای رعایت نشده و همین امر مبنایی بر دیگر چالش‌های استفاده از این کتاب شده است. به گفته بسیاری از شرکت‌کنندگان در پژوهش یکی از چالش‌های عمده استفاده از کتاب کالیفرنیا، اثرات ناشی از استناد به آن کتاب بر نظام آموزشی کشور می‌باشد. از آنجا که نظام آموزشی هر کشوری متأثر از کارکردهای مختلف موجود در آن کشور می‌باشد نظام آموزشی کشور ما نیز به شدت تحت تأثیر سیستم پرداخت موجود در کشور می‌باشد عامل مهم مؤثر در میزان پرداخت بابت خدمات ارائه شده بر اساس تعرفه تعیین شده برای آن می‌باشد به گفته بسیاری از شرکت‌کنندگان در پژوهش چون ارزش نسبی تعیین شده و به تبع، تعرفه اعلامی برای بسیاری از خدمات موجود در کشور منطقی نیست بر سیستم آموزشی کشور تأثیر گذاشته و باعث گرایش عمده فارغ‌التحصیلان به برخی تخصصهای خاص با ارزش نسبی بالا شده است سیستم آموزشی ما را به شدت تحت تأثیر قرار داده باعث گرایش فارغ‌التحصیلان به برخی تخصص‌های خاص شده در تعیین ارزش‌های نسبی اصول علمی رعایت نشده و صرفاً از زوایای خاص به آن نگرسته شده و این امر باعث شده که فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف به سمت رشته‌های پول‌زا بروند.

اجرای سایر برنامه‌های طرح تحول نظام سلامت نیز هرکدام به نسبت دامنه عملکرد خود آثار مثبت و چالش‌هایی را به جا گذاشته‌اند. در این مقاله که از نوع مطالعات گذشته‌نگر و کتابخانه‌ای است طرح تحول نظام سلامت را در دولت اعتدال را مورد بررسی قرار دهیم.

صورتجلسات و مذاکرات ستاد تحول نظام سلامت استان ایلام در سال ۹۳ جامعه آماری مطالعه است برای جمع‌آوری داده‌ها از روش مشاهده و مطالعه مستندات استفاده شده است.

نتایج:

بررسی محتویات صورتجلسات ستاد تحول نظام سلامت نشان داد که طرح تحول نظام سلامت در دانشگاه علوم پزشکی ایلام در تمام سطوح شهرستانی دانشگاه به اجرا گذاشته شده است. مذاکرات صورت گرفته در ۴۰ جلسه ستاد تحول نظام سلامت حاکی از این است که با اجرای بیمه سلامت همگانی ۱۰۰٪ جامعه استان از خدمات بیمه پایه سلامت بهره‌مند شده‌اند، بیش از ۳۹۵۰۰ نفر از افراد فاقد پوشش بیمه در استان به طور رایگان تحت پوشش بیمه سلامت همگانی قرار گرفتند. سهم سازمان اکثر داروها از ۷۰٪ به ۹۰٪ افزایش یافت و از طرف دیگر برندهای مختلف دارویی تحت پوشش بیمه سلامت درآمد به این معنی که ۲۰٪ از هزینه دارویی که قبل از طرح تحول از جیب بیمه‌شده پرداخت می‌شد بعد از اجرای طرح در سال ۹۳ توسط سازمان بیمه سلامت تحت پوشش قرار گرفت در واقع ۲۰٪ کاهش پرداخت از جیب در بخش دارویی اتفاق افتاد این موضوع منحصر به دانشگاه نبود و کلیه نسخ در بخش خصوصی و دولتی را شامل می‌شد. کلیه خدمات بیماران شیمی درمانی در مرکز دانشگاهی کاملاً رایگان شد و اکثر داروهای مورد نیاز بیماران سرطانی و گیاهی تحت پوشش بیمه قرار گرفتند.

با جذب نیروهای متخصص در رشته‌های مختلف و بهبود توزیع نیروی انسانی متخصص در شهرستان‌ها و مقیم شدن رشته‌های مختلف تخصصی در ۹ بیمارستان در شهرستانهای مختلف استان این مراکز فعال شده و با افزایش تقاضا روبرو شدند افزایش سطح دسترسی مردم به خدمات پزشکی ضریب اشغال تخت در بیمارستان شهرستان‌ها را افزایش داد. با استقرار پزشکان متخصص در رشته‌های مختلف تخصصی و به‌سازی بیمارستان‌ها اعتماد مردم به دریافت خدمات سلامت در بخش دانشگاهی افزایش یافت آمار بالای مراجعان برای دریافت خدمات طبی و جراحی بالغ بر ۳۷۰۰۰ پرونده در چهار سازمان بیمه‌گر پایه و انجام بیش از ۴۰۰۰۰ عمل در سال ۹۳ مؤید این مطلب است.

جذب رشته‌های فوق تخصص غدد و متخصص طب لورژانس و بهره‌مندی مردم استان از خدمات آنها در بیمارستان‌های دانشگاهی بطور تمام وقت که در استان بی‌سابقه بوده در این برنامه تحقق یافت و برای اولین بار استان صاحب این دو رشته گردید. در شهرستان‌ها نیز برخی رشته‌ها مانند قلب و عروق، روان‌پزشک، رادیولوژیست، علوم آزمایشگاهی و پاتولوژی برای اولین بار در این طرح مشغول ارائه خدمت شده‌اند.

برای اولین بار در مرکز استان و مراکز شهرستان‌ها کلینیک‌های ویژه تحت نظر دانشگاه تأسیس و راه‌اندازی شدند سه کلینیک ویژه در مرکز استان و بهره‌مندی مردم از خدمات آنان خدمتی شایسته و در خور توجه است. تأسیس و راه‌اندازی بخش‌های جدید VIP ترمیمی و انکولوژی برای اولین بار در استان خدمتی منحصر به فرد است که با جذب فوق تخصص جراحی پلاستیک در استان اتفاق افتاد و مردم و بیماران سوختگی برای برداشتن آثار ناشی از سوختگی لازم نیست به استان‌های هم‌جوار یا تهران مراجعه کنند این بیماران خدمت ترمیمی خود را در بخش ویژه با تعرفه دولتی دریافت می‌کنند.

ابلاغ و اجرای برنامه ترویج زایمان طبیعی باعث شد که زایمان در بیمارستان‌های دانشگاهی استان بطور کاملاً رایگان صورت پذیرد و کلیه هزینه‌های زایمان طبیعی از محل برنامه ترویج زایمان طبیعی و منابع حاصل از هدفمندی یارانه‌ها توسط دانشگاه علوم پزشکی تأمین شود و پرداختی از جیب بیماران در این بخش صفر است.

به‌سازی و نوسازی بیمارستان‌ها و فعال شدن HIS آنها از محل برنامه هتلینگ از دیگر مزایای اجرای طرح در استان ایلام است که در سال ۹۳ به اجرا درآمد و ۹ بیمارستان دانشگاهی استان به طور کامل بازسازی و نوسازی شدند و HIS آنها برای اولین بار فعال گردید.

تعریف بسته خدمتی بهداشتی و دندانپزشکی در طرح تحول نظام سلامت در استان و ایجاد مراکز بهداشتی در حاشیه شهرها نقطه قوت دیگر برنامه است. پوشش بیمه‌ای خدمات ترمیمی دندان برای گروه سنی زیر ۱۴ سال کمک شایانی به منابع مالی خانواده‌ها و سلامت جامعه به خصوص دانش‌آموزان ابتدایی نموده است.

در بخش هزینه‌ای طبق نتایج مطالعات انجام شده در اداره کل بیمه سلامت استان ایلام پرداخت از جیب بیمه‌شدگان به ۵٪ در بخش دانشگاهی کاهش پیدا کرده است و میانگین هزینه سهم سازمان ۷۶/۷۴٪ افزایش داشته است و سازمان بیمه سلامت ۸۷٪ هزینه‌های بستری بیمه‌شدگان خود را پوشش داده است. منابع حاصل از هدفمندی یارانه‌ها ۱۱٪ از هزینه‌های بستری بیماران را پوشش داده است به این ترتیب پرداخت از جیب بیمه‌شده به کمتر از ۵٪ رسیده است.

توجه طرح به کرامت و جایگاه مردم در مراجعه به مراکز دولتی با تعریف حداقل زمان برای ویزیت توسط پزشکان شاغل در برنامه و کلینیک‌های ویژه دانشگاه و تأکید بر استقرار و راه‌اندازی سیستم نوبت‌دهی در مراکز بیمارستانی و کلینیک‌های ویژه و پایان دادن به حاکمیت کتاب کالیفرنیا برای اولین بار پس از چند بار تلاش در سالیان گذشته با تدوین، ابلاغ و اجرای کتاب ارزش نسبی خدمات باعث ساماندهی بخش درمان و آموزش شد و توازن بین رشته‌ای و پوشش خدمات نوین پزشکی و به‌روزرسانی تعرفه‌ها از دست‌آوردهای طرح تحول در استان ایلام هستند.

اما طرح تحول نظام سلامت به رغم موفقیت‌های فراوانی که در استان داشت با چالش‌های جدی هم روبرو بود. عدم تخصیص به موقع منابع، عدم تناسب منابع تخصیص یافته با حجم فعالیت‌ها و برنامه‌ها، کمبود منابع مالی، تجهیزاتی و انسانی متخصص، نبود زیرساخت مناسب سخت و نرم‌افزاری، مقاومت‌های پرسنلی، طولانی بودن سطوح مدیریتی وزارت بهداشت و عدم تناسب با زمان اجرای برنامه‌ها، کمبود نیروی تخصصی در برخی رشته‌ها مانند بیهوشی و تغذیه، عدم توجه به منابع مالی برخی گروه‌های فعال در

طرح تحول نظام سلامت مانند پرستاران و سایر گروه‌های پیراپزشکی، اجرای طرح پرداخت مبتنی بر عمل‌کرد در بیمارستان‌هایی که از منابع درآمدی کافی برخوردار نبودند، عدم توجه طرح به پرداختی مردم در بخش خصوصی و افزایش هزینه‌های تشخیصی و درمانی در این بخش مهمترین چالش‌های طرح بودند.

منابع:

- ۱ نصری، مراد، بررسی تطبیقی تأثیر کتاب کالیفرنیا و ارزش نسبی خدمات بر هزینه‌های بستری اعمال شایع در بیمارستان‌های منتخب شهر ایلام در شهریور و مهر ۹۳، سازمان بیمه سلامت، ۱۳۹۴
- ۲ نصری، مراد، حسینی، سهیلا، بررسی وضعیت شاخص‌های دستیابی بیمه‌شدگان اداره کل بیمه سلامت استان ایلام به خدمات پزشکی در پایان سال ۱۳۹۲، همایش بین‌المللی تحول پایدار در نظام سلامت رویکردها و چالش‌ها، ۵ تا ۷ اسفندماه ۱۳۹۳ دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
- ۳ نصری، مراد، بررسی میزان دسترسی بیمه‌شدگان اداره کل بیمه سلامت استان ایلام به خدمات پزشکی پایه درمان در سال ۱۳۹۲، همایش عوامل اجتماعی و نابرابری‌های سلامت یاسوج، خلاصه مقالات همایش کشوری عوامل اجتماعی و نابرابری‌های سلامت ۱۲ تا ۱۴ اسفندماه سال ۱۳۹۳
- ۴ سوابق موجود در بیمه سلامت و دانشگاه علوم پزشکی ایلام